

Ліст у рэдакцыю

У рэдакцыю часопісі „Бальшавік Беларусі“

У № 5 часопісі за бягучы год зменшана рэцензія на маю працу „Організація сялянскай гаспадаркі ў раснах Цэнтральнай Беларусі“. Гэтая рэцензія змяніча ў сабе інтара юнаразуменій і памылак, якія я лічыў-бы патрэбным выправіць.

Задачай маёй працы было дадыць аналіз важнейшых географічных (раённых) тыпу сялянскай гаспадаркі Цэнтральнай Беларусі на падставе бюджетных матар'ялаў. Для ориентаванія на карце гэтага тыпу, для увядзку іх у агульную сістему географічных ведаў або Беларусі, я ў пачатку працы даў грубую схему раёнаванія Цэнтру Беларусі, выкарыстоўваючы тия навільны матар'яні масавай статыстыкі, якія я меў у часе працы (1923 год). Гэтае раёнаваніе, якое мела толькі службовы характар, чамусць затримала на сабе асабістую ўбагаць рэцензента і дазволіла яму зрабіць мне шмат прынцыповых закіду. Важнейшыя з іх:

- 1) карыстныес матар'яламі статыстычнага перапісу 1916 г.;
- 2) ужыванне г. зи. „натураістычна-тэхнічных“ паказыкаў і
- 3) „увяджанне пешарадзеа залежнасці організаціі гаспадаркі ад натуральных умоў“.

Хаця на падставе першага закіду рэцензент вінаваты мине на болын і на мені, як у тым, што я „інгары“ такі факт, як Кастрчыкавая Рэвалюцыя, але міне ўсё-ж прыдзеца паўтарыць толькі сказане ў самой працы:—у 1923 годзе піскіх іншых матар'ялаў на дробных тэрыторыяльных адзінках я не было апублікавана і при ўсім скайм скажаніні я я мог дастаць колкі не будзе поўных сувязкеных лічбаў. Дыл да сёньняшняго дня мы на маём на Беларусі матар'ялу сплаштым сельска-гаспадарчых перапісаў да паслякастрчыкавскі час, што прымуляе і напер пры вывучэнні географіі сельска-гаспадарчай вытворчасці цыркала карыстацца лічбамі першага ў Беларусі падворнага эканомічнага сціпу. Вельмі сумна, што вывучэнне гэтае важнае статыстычнае крываць і хваліфіруе такім чынам, як гэта зрабіў рэцензент.

Надзвычайна парожжа рэцензент адносіца да „сістэмы натуральных і натураістычна-тэхнічных паказыкаў“, пры чым пад першымі сі разуме прыродныя умоўы (глеба, клімат, рэльеф), а пад другімі - такія паказыкі сельска-гаспадарческай статыстыкі, як працоўныя культуры, склад стада і г. д. Блытаючы відаць, гэтыя катэгорыі між сабою („натураільныя“) (якіх казаць „прыродная“ умоўы гаспадаркі, натуральныя формы гаспадаркі, натуралістичны спосаб выявлення апошніх) рэцензент прынесае іх без усякіх падстаў... изонароднікай школе, якая *) „спрабаў (?) перадаць сутынцы сельскай гаспадаркі і яе дыферэнцыяцию ў прастору (?) пры дапамозе натуралістычна-тэхнічных элементаў сельска-гаспадарчага вытворы“. Замест гэтага „дробнабуржуазнага“ способу, які ён разъబівае чытателю з кнігі праф. Студзенскага (гл. яго „Очеркі сел. хоз. экономии“, стар. 104), рэцензент усыпець за тым-Жа Студзенскім пранапус карыстацца пры раёнаваніі выключна аналізам валаўнай продукціі гаспадаркі, якія „есьць найбольш поўны і обектыўны паказык“ **). У сваій кнізе я ніде не супіречу працы раёнаванія на фоне прыбытку, наадварот яшчэ раней, чым запіранапалі свой мэтад Котау і Студзенскі, я ў дніні працы прысягаю да характеристыкі раённых тыпу гаспадаркі аналіз валаўнай і чистага прыбытку і размеркаванні апошніх, карыстаючысць збліжанаваным матар'ялам, а не норматыўнымі вылічэніямі, як гэта прынансуецца пры называным мэтадзе; у гэтым, як я ужо казаў, і была сутнасць масіў працы. Приходзіцца думані, што або рэцензент вельмі інтуіцыйна прычытуе маю книгу, або сен хоча саўсім забораниць ужыванне натуралістична-тэхнічных паказыкаў пават для груба-схэматычных уйядзенін. Таксім, здавалася-б зночайнай речам, як „прапорцыя культур“ або „процэнт кароў у стадзе“ рэцензент не задумавацца прынансаць шкодны ѹзроўнічыні колер. Калі гэта робіцца для таго, каб выразніць вільняй усе вартастсць мэтаду Студзенскага, дык я не трэба забывацца, што і гэты мэтад для мяркеста дакола не такі бяспершынс ласканамі, як гэта здзеша аўтару рэцензіі. У прадмове да аднай кнігі змяненнага аўтара Рэд. Выд. Аддзел Міжнароднага

*) Падаю даслоўна з захаваннем праванасці.

**) Чытателя з Студзенскага надаеца без указання крываць. Рэцензент відаць, лічыць, што тэорыі гэтага аўтара кожны пакінен знаць напамянь.

Аграрнага Інстытуту або палеміцы аутара з ілонароднікамі піша, што гэта „крытыка альным сектарам буржуазнай экономіі другога“, пры чым яго мэтад „сам на сабе яшчэ пакуль не дасканалы і мае у сабе буйныя памылкі“, ім „зларэзенца ўсіяя магчымасць разгляду сістэмі тыму сельскае гаспадаркі з погляду рэзтаасенасці не асьвятаеяще саўсім пытанніе аб вытворчалі працы і аб будове капіталу“. Адносянца бескрытычна да гэтага мэтаду, насыли сказанага, марксісты ня можа,

Ни меншай недарэчнасцю выдаючы міе ядносянія да прыродных (ці як сі кажа, „натуральных“) умоў гаспадаркі. Калі мы хочам вытлумачыць сабе туло прыродную базу на якой разыжэшчына пісуні тым гаспадаркі, лык гэта піскі не „азначае, што спраўднае вызыццё гаспадаркі, як тэхнічны інгрэс і на яго падставе рост тэхнічных сіл, адкідацца“. Такі пагляд рэцензента можа і мей-бы слушнасць, калі б пры расчынанні базіраванія выключна на прыродных умоўх краю. Я, аднак, гэтага ў сваій працы не раблю. У аснову ўсё гэй-же трубы скамы расчынанія я кладу адзінкі агульна-географічніх характеристаў краіны (фізіка-географічнага), тунічню насыленія і спэцыяльныя сельска-гаспадарчы адзінкі сістэмы разліцтва. Такім чынам, падлічваючы побач з элементамі прыроднымі і элементы сонмальныя і эканомічныя. Надобныя принципы былі пакладзены і ў видомым расчынанні Дзяржплану РСФСР. Так у яго тэзісах, прадстаўленых З сесіі ВІЦІК мы чытаєм: „Вызыванне экономічнага рабунка можа быць праведлена выключна толькі пасынку стараннага падпрыядніка вывучэння ўсіх фактараў экономічнага жыцця: прыродных раз-урсаў географіі разыжчэнія насыленія існуючых прыродных і тэхнічных вартасцяў і г. д.“. Вынучэнне прыроды, насыленія і гэлікі ставіцца ў аснову расчынання, на якім будзе ўсё разліцтво Савецкага дзяржавы, а рэцензент гэтага прынансы аভяўляе изонароднікамі і дробнабуржуазнымі. Да яго ведама, аднак, трэба давесці, што ў даным выпадку сі сама выказае пагляд імінца изонародніку, бо піскі іншыя як ины аўтамаўзіонісці усіхкага значэння прыродным умоўмі пры расчынані, разгледаючы сельска-гаспадарчы расны толькі як стады эволюцыі. У іх рэцензент занадтайшы і сваю аргументацыю.

Жаданне наклесці на маю працу изонароднікамі ярлык давяло рэцензента да цвярдженняў, недарэчнасць якіх кідацца ў вочы кожнаму, троху знасаму з пытаннем. Іншыя закіды яго вінікаюць з нежаданнія лічыцца з умоўмі працы і характеристам матар'ялаў, а таксама з поўнай піяўбары да ўсіх маіх заснівага аб недахватах працы, зробленых у кнізе. Дзяля таго, што паўтараю іх тут немагчыма, я коратка толькі растлумачу важнейшыя. Узяты для досыледу толькі серадняцкі гаспадаркі, бо алеутынцы масавае статыстыкі на пытаннях дыферэнцыяцыі сялянства ў Беларусі, у той час не давала гарантыйнага прыбліжнія наўрат правільным выбарам обекту досыледу па соцыяльных групах. Затым то матар'ял досыледу намі скрыстаць выключна для характеристыкі прасторавай (географічнай) дыферэнцыяцыі сельскай гаспадаркі. Для характеристыкі гаспадаркі розных сонмальных груп у наступным (1924) годзе быў праведлена новы бюджетны досылед, у якім бюджеты браліся з трох асноўных сонмальных груп сялянства; матар'ялы гэтага досыледу яшчэ не апублікаваны. аднак, вінікі яго гэтак сама як і ўжо апублікаванага досыледу, выкарыстоўваліся ў практичнай работе Наркамзема. Затым я не могу згадацца з заявай рэцензента, што практичныя вынады маёй кнігі непатрэбны, бо яны ўжо вызначаны ў пісанні Наркамзема, які быў націаруваны раней. Мне здаецца, што імкніцца настолькі да пізнавальных мэт, а і да мэт прафесійнага гаспадаркі мы ніколі не павінны ўхіляцца ад давання практичных вынадаў незалежна ад таго, што яны пацвярджаюць якія-небудзь іншыя, даваныя наўліпшыя, вынады ці ім супірэчны. Робіцца далей міе закіды, што я многа ўгай алдау на аналіз спажыцца. Гэтаму пытанню ў маёй працы адведзена 8 старонак, причым я саўсім не наяду яму таго значэння, як гэта хоча прыпісаць міе рэцензент. Мені погляды на сутынцы сялянскай гаспадаркі і яе прыбытку даволі выразна выяўляючыяся у кнізе (гл., напр., стар. 130); нічога супольнага з сімейна-спажыцкай тэорыяй яны ня маюць. Не паддаючы рэцензенту і розныя іншыя речы, - што рабіны распадаюцца на некалькі падпрайдані (што ў гэтам благотаго?), што ў гады эпізоўт і агульной натуралізацыі гаспадаркі гадоўля сёйней аказаўся маларэнтабельны, што наадварот у гэтых-ж гадах ўзрасло аўчарства і г. д. Хаця ўсё гэтыя факты агульна выразна выяўляюцца ў кнізе (гл., напр., стар. 130); нічога супольнага з парадоксамі, вінікам маіх „супірэчных і не абрэгутаваных разліжаній“, якія „можна характеристызіраваць, як бісістэмныя, з адваранасцю ад чалеу і сандрагуднага жыцця“... „Сістэма“ рэцензента сама за сябе гаворыць. Яна вымагае ў ім прымітывных пілесцяў, вычытанных з таго, што іншага падручніка, замазаваныя фактамі сандрагудніцтва. Іншыя ўвагі рэцензента грунтуюцца на неінтараўзуменіях, калі не на сіядомым скажыні факту. Так, сі залуе, што быццам і сам прызнаў гаспадаркі, на якіх зроблены бюджетны апісанні, „у большасці не тыповыя“, тады як гэтага май фраза адносіца да забракаваных бюджетаў, вынадыных мясцовымі агрономамі і не ўвайшоўшых у распрацоўку. Робіцца міе закіды у „найзічайнейшай вольні“ выразаў“ рэцензент лічыць тэрмін „алеінне семя“, па расійску — масличныя семена (насенніе лену, канапель, соўсечніка і інш.). — тэрмін добра знаёмы кожнаму агроному і экономісту і згодны з беларускай тэрміналгістіяй. Аўтар рэцензіі,

*) Словы рэцензіі.

адак, неїдома для чого, не рапортав поти гарні, як «пільгові сесії» і власні сам спричинив з своєї видумки: «з таким-жо правам ми ножем підлітків більше пішанійним» (6) більшем, бо з цього згадування (7) відчутно, що виникла та буде абсурдом. Гетьте, «згадування» з омальне відразу витягує у піднім кретичку та аби якогоді фізіологічною нормою.

Усі ці висновки підтверджують, що матеріальні вимоги підприємства вже у самій кінці і самій діяльності виробу не виконані, якщо більшість їх працівників для мене незаважаними. У тітім, яким чигочага бюджетна матеріальна підтримка діаспорських співробітників з економічного підходу, то вони у анонімній формі начиняють розповсюдженням марксистської кірунку. Далітуть, що ці найбільш карієстальні народницькі статистики, утилісти, які обділюють у турботійній і підрозділу технічних діяльності матеріалу. Здається, якіх хутка можна буде підбірка, як треба адекватно самого матеріалу. Але підробка разом з тим добре наукову критику як самога матеріалу, так і способу його уживання.—аєбільша підробка зорятини витримана марксистською критикою, якій єсьє важливішою умовою розвинені наукові думки і праці.

J. CONNELL

Яшчэ раз аб тэорэтычнай і методолёгічнай блытаніне А. Смоліча

Ліст А. Смольчы—У рэдакцыю часопісі «Белшавік Беларусі»—прымушае нас яшчэ раз заставіцца на той благатыне аўтара, якога ён запыняе, як сяю працу—«Організацыя сельскай гаспадаркі ў раёнах Цэнтральнай Беларусі»—так і абараняючы ярымы, ю недадатковыя паношні, замычаемі ліст.

Інкав. альбо аўтар "Організація сілянскіх гаспадаркі ў р-нах Цэнтру. Беларусь"—з аднаго боку, сам "пазнаку" і пазначае "шэраг загаў" у гэтай працы, а таксама лічыць, што "вінш больш іх (агаў—Н) прыносяць" для яго "пазнакамімі", а з другога боку—інкаванія закісаны на все "недахшты" пазначанія обектаміў умовамі.

Що об'єктивними ємностями (або, як вважає А. Смоляні) умовні праці і характером матеріалу⁴) можна усі "вчимачини", а па сутинах адмовінця ад усіхага та мачини, десь Г-та, -що відомо, рівні її Смоляні не відому.

Смінч зв'язування топких лхирою готата методологічна багата. джакуочи яго незвичасту, і незадовільну назват лхирою, з існуючими теоретичними і методологічними „наблідами“, бо японські „яро ядумы“ — „прымітывы“ Калі усе існуючія методологічна „шаблены“ (тираз пізьчам у Смінча) „прымітывы“ і калі хірактар матар’ялу абоумоюцца „затран“ і „недахіт“ праны, то дзвінолье заняцця: Чаму-ж у Вас атрымаю такі матар’ялы?

А пото Ваш матерял, сабраны пра з «атмасферае дасъследаваньне», мае шмат заган, якік буда басерніча.

У нашій речінці, якую А. Смодіч, праця цеї набор злых (прауда, агульных і несугрунтованих) фраз і «дамасловий» блитання жаде називавші аутарыту, было сказана:

!!! Класична у звичаї (пры разговірце або су) «організація дасъледавання»—*N*)—
адеуатульні падірністкі і виразніші наукоўская паходы да дасъледу. Так, распрацоўка
данных масавы статыстыкі, на падставе якіх і бываючі аутарам ориентыроўчыя
расны, працядаюці ўжо насле́дь бюджетна-агранамічнага дасъледавання (як-жэ В. А. Смольнічайтіс апенінне ?—*Pw*), у выніку чаго дасъледавання гасціннікі размеж-
ваюцца паміж раснымі зусім у роўні, а залежнасті:

I расшифрована	34 гаснадаркі
II	20
III	6
IV	6

Аб цього А. Смоляц у своєму лісту не обмаючеща ні адним членаразмірчальним

На якому, наприклад, приводу робиться орієнтація — на рівень, воласьці, вескі, гдеда гаряч

Чому білі юзати толькі праспалоснит (ц, як іх А. Смоліч називає—“шиуралля”) весякі та обмінуты іншыя формы замінкарыстаннай?

Чаму быль «сяяля толькі „тыповыя, сяроднія“ гаспадаркі і як аношчай быў абраўны „тыповыім“, калі, як сам аутар кажа, „масаве статыстыкі на пытаннях дыфэрэнцыяцыі сяялістства ў Беларусі“ на быў?

На гэтая запытанаі А. Смоляч адказаў чы не зможа бо пякаркі прызыпковай орыгінаціі на яго было падрыхтавана, а уся гэтая спрашка была здзлана на вырашэнне пасобных регистратару, студэнту 1-га курсу, якіх ні аб бюджетным дасыедаванні.

ні наочуя, що селянсько-гаспадарчий економічний звичаїв післят якщо не ведено.

У виникну такої організації дисциплінованість і агріємута матар'я, щоб сам аутар (чи гаспади на яго католицькими агулюшними листами) кажі, «срібло викариєстаних матар'я» що мат яків не зданіальни киват велими скромними вимаганнями до тихнікі сільськогосподарства (С) апетит, привичия малой подріхтуванні чи пакуйкою» (ст. 23—24, підкреслено мною — Н).

А, нарикълаб Аб-Лейнскай воласың аүтәр каша, што «тут, *насупроцъ* таго, што мы бачылыш у Самахинскай воласың дасыланышы, кале не залстамы дык тиөзі беди-
на гаспандар» (ст. 24, пакшысынан нами—).